

ПІДСУМКИ РОКУ: ОЦІНКИ ЕКСПЕРТІВ

Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва 19–27 грудня 2016 року провів експертне опитування «2016 рік в оцінках експертів». Метою опитування було з'ясувати думки експертів щодо основних підсумків 2016 року для України та прогнозів на наступний рік. Усього було опитано 55 експертів.

Оцінка загальної політичної ситуації

- **Найважливішою позитивною подією** 2016 року в Україні експерти однозначно називають впровадження електронного декларування та початок роботи нових антикорупційних інститутів. До головних позитивних подій експерти віднесли й санацію банківської сфери, яка включає в себе націоналізацію «ПриватБанку» та завершення політичної кризи, що призвела до зміни формату коаліції та зміни уряду. Щоправда, значна частина експертів вважає націоналізацію «ПриватБанку» найбільш неоднозначною подією року, яка може бути оцінена як позитивно, так і негативно.
- **Найбільш негативними подіями року** були названі події, пов'язані з євроінтеграційними процесами: ненадання Євросоюзом безвізового режиму, невтішний результат референдуму в Нідерландах щодо Асоціації Україна–ЄС. Серед інших негативів – продовження конфлікту на Донбасі та окупації Криму, а також нові політичні скандали, пов'язані із записами нардепа Онищенка та витоком записів із так званого «Панамського архіву».
- Говорячи про **внутрішньополітичні успіхи** України більш детально, експерти, окрім електронного декларування, найчастіше називають макроекономічну стабілізацію та початок відновлення економіки, посилення армії та відновлення ВПК. Важливим є також запровадження роботи НАБУ та НАЗК і початок кримінального переслідування корупціонерів. Окрім того, серед основних успіхів були названі відносна політична стабільність, недопущення нових виборів та початок судової реформи.
- Серед **внутрішньополітичних невдач** експерти перш за все зазначають недостатній прогрес у боротьбі з корупцією; його відсутність, або навіть регрес. Також очевидними є невдачі в економічній сфері – недостатній темп відновлення економіки; повільний хід економічних реформ; наднизький життєвий рівень значної частини населення. До невдач у політичній сфері експерти віднесли втрату владою довіри, зростання рейтингів популістських сил, згорання реформи правоохоронних структур, зростання рівня злочинності. Істотними невдачами є також відсутність результатів вирішення конфлікту на Донбасі та деокупації Криму.
- Серед **зовнішньополітичних перемог** експерти відзначають насамперед продовження західних санкцій проти держави-агресора, визнання Росії окупантом в офіційних документах міжнародних організацій, в т.ч. ООН.
- **Зовнішньополітичні невдачі** охоплюють передусім ненадання безвізового режиму, програшну ставку українських політиків на перемогу Гіллари Клінтон на виборах Президента в США, а також безперспективність Мінських домовленостей та переговорів, які відбуваються в їхніх рамках.

Персони

- За оцінками експертів, новий прем'єр-міністр України Володимир Гройсман є найуспішнішим політиком за підсумками 2016 року. Минулорічний лідер – Міхеїл Саакашвілі – цього року виявився лише четвертим у списку найуспішніших. Другою є Юлія Тимошенко, а Президент України Петро Порошенко – третій.
- Найменш успішним політиком року експерти називають Надію Савченко. На другій позиції – Петро Порошенко, на третій – Арсеній Яценюк.

Оцінки за основними індикаторами розвитку

- Із семи оцінюваних сфер суспільного життя лише дві експерти оцінили позитивно: рівень демократії – 5,8 бала за 10-бальною шкалою та стан свободи слова – 6,5 бала. Найбільш негативні оцінки отримали рівень дотримання законності – 3,4 та високий рівень корупції – 7,8 бала. Економічна ситуація, хоча й оцінюється експертами невисоко – 3,6 бала, проте порівняно з минулим роком оцінка зросла на цілий бал (було 2,6 бала). Дещо покращилися також оцінки стану свободи підприємництва – з 4,1 до 4,6 бала.
- Рівень прогнозованості розвитку держави на наступний рік експерти оцінюють у 4,3 бала.

Прогнози експертів: на що Україні варто чекати у 2017 році?

- Експерти прогнозують, що у 2017 році певні політичні сили будуть домагатися дочасних парламентських виборів. Окрім того, слід очікувати зростання популізму в політиці, загострення політичної конкуренції та посилення соціальної напруги. В економіці експерти прогнозують певне економічне зростання, проте незначне.
- На міжнародній арені становище України скоріш за все трохи ускладниться через зміну влади в низці європейських країн. Це може стати передумовою для послаблення чи відміни санкцій проти Росії. З позитиву – у 2017 році все-таки має запрацювати безвізовий режим із ЄС.
- Експерти вже впродовж кількох років відзначають те, що боротьба з корупцією повинна бути пріоритетом для української влади в найближчому часі. Окрім антикорупційних починань, потрібно також продовжувати судову реформу задля встановлення верховенства права.

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ

1. Назвіть, будь ласка, ті події 2016 року, які Ви вважаєте найважливішими для країни (не більше 5). Кожну з виокремлених подій просимо оцінити знаком «+» – позитивна, «-» – негативна чи «+/-» – в чомусь позитивна, в чомусь негативна.

Позитивні

	Кількість відповідей
Впровадження е-декларування, початок роботи нових антикорупційних інститутів	24
Санація банківської сфери; націоналізація «ПриватБанку»	10
Завершення політичної кризи, формування уряду В. Гройсмана	9
Міжнародна підтримка України, резолюції ПАРЕ та ГА ООН, продовження санкцій проти Росії	7
Початок судової реформи	7
Перемога Джамали на пісенному конкурсі «Євробачення»	7
Виконання критеріїв візової лібералізації з ЄС	6
Макроекономічна стабілізація, поступове відновлення економіки	5
Повноцінне впровадження системи публічних закупівель «Prozorro»	5
Економічна та податкова дерегуляція	5
Збільшення фінансування та посилення Збройних сил України	4
НАК «Нафтогаз» вперше показав прибуток, Україна не закуповувала природного газу в Росії	3
Інше <ul style="list-style-type: none"> • Реформування державної служби — 2 • Імплементация і початок роботи Угоди про Асоціацію з ЄС — 2 • Успішний виступ української збірної на Паралімпіаді — 2 • Зменшення інтенсивності конфлікту на Донбасі — 2 • Звільнення Н. Савченко та декількох інших полонених — 2 Успішні випробування українських ракет; відновлення літакобудування; впровадження електронних державних послуг; реалізація проекту TWINNING у митній сфері; початок роботи Netflix в Україні; декомунізація; початок слухань у справах Майдану; святкування дня Незалежності; закінчення створення суспільного мовника; формування суспільного консенсусу щодо війни, мови; збереження свободи слова; Указами Президента України ухвалено Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 роки та створено Координаційну раду — по 1 згадці	22

Негативні

	Кількість відповідей
Ненадання Україні безвізового режиму з ЄС	11
Негативний результат референдуму щодо Асоціації «Україна–ЄС» у Нідерландах	7
Продовження конфлікту на Донбасі, продовження окупації Криму	6
Корупційні скандали, неможливість доведення до кінця судових справ проти топ-корупціонерів; «Панама-пейпер»; «Онищенкогейт»	6
Подальше падіння рівня життя, підвищення тарифів на комунальні послуги	5
Перемога Д. Трампа на виборах Президента США	4
Націоналізація «ПриватБанку»	4
Відсутність видимого прогресу щодо реформ загалом та судів і прокуратури зокрема	4
Політична нестабільність, втрата довіри до влади	3

<p>Інше</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ухвалення закону про відшкодування вкладникам банку «Михайлівський»; Встановлення державної гарантії за депозитами у державних банках – 2 • Трагедія на сміттєзвалищі в Грибовичах та її наслідки – 2 • Відтік реформаторів з органів влади — 2 • Слабкий прогрес у розслідуванні справ щодо придушення Майдану, судового процесу щодо «беркутівців» – 2 • Погіршення відносин з Польщею на фоні історичних питань – 2 <p>Погіршення кримінальної ситуації; різке підвищення мінімальної ЗП з 2017 року; призначення Ю. Луценка на посаду Генпрокурора; «Завалення» ратифікації Стамбульської конвенції; російські провокації у Криму, шпигунські скандали; невдалий виступ футбольної збірної на ЧС; зростання рейтингу популістів; кадрові скандали з призначення молоді на високі посади; вбивство Павла Шеремета; спосіб ухвалення бюджету-2017; продовження мораторію на продаж с/г земель; скорочення фінансування науки – по 1 згадці</p>	22
--	----

Як позитивні, так і негативні

	Кількість відповідей
Націоналізація «ПриватБанку»	15
Перемога Дональда Трампа на виборах Президента в США	5
Заміна уряду А. Яценюка урядом В. Гройсмана	5
Активізація участі Росії у війні в Сирії	3
Процес е-декларування	3
Діяльність НАБУ та НАЗК	2
<p>Інше</p> <ul style="list-style-type: none"> • Неєфективна діяльність НАБУ та НАЗК - 2 <p>Виконання Україною умов надання безвізу з ЄС, однак ненадання його; відображення державних реєстрів на Порталі відкритих даних; безвихідність мінських домовленостей; підняття тарифів на комунальні послуги; різке підняття МЗП з січня 2017 року; падіння рейтингу А. Садового; перебіг судової реформи; перші вибори в ОТГ; Закон України «Про державний бюджет на 2017 рік»; блокада Криму; «Брекзит» – по 1 згадці</p>	13

2. Що, на Вашу думку, можна вважати головними успіхами, досягнутими Україною у 2016 році у внутрішній та зовнішній політиці?

У внутрішній політиці

	Кількість згадок
Впровадження е-декларування	20
Макроекономічна стабілізація, початок відновлення економіки	11
Посилення ЗС та відновлення ВПК	10
Запровадження роботи НАБУ та НАЗК, початок кримінального переслідування корупціонерів	10
Вихід з політичної кризи, недопущення нових виборів	9
Відносна політична стабільність	9
Початок судової реформи	8
Процес децентралізації	6

Реформа державної служби і державного управління	6
Впровадження системи публічних закупівель «Prozorro»	6
Націоналізація «Приватбанку»	5
Широке впровадження електронних державних сервісів	3
Посилення ролі громадського сектору	3
Збереження свободи слова	3
Інше <ul style="list-style-type: none"> • Дерегуляція бізнесу – 2 • Декомунізація – 2 • Зміна керівництва та політики МОЗ – 2 • Перші вибори до ОТГ – 2 • Продовження реформи поліції – 2 • Зменшення активності бойових дій на Донбасі – 2 • Загалом інтенсифікація реформ – 2 Різне підвищення мінімальної ЗП з січня 2017 року; фінансування політичних партій з бюджету; отримання третього траншу кредиту МВФ; стабілізація бюджетного процесу; зміцнення незалежності від імпорту газу з Росії — по 1 згадці	19

У зовнішній політиці

	Кількість згадок
Продовження санкцій проти Росії з боку ЄС та США	23
Визнання Росії окупантом міжнародною спільнотою, в тому числі на рівні ООН (резолуція ООН щодо прав людини в окупованому Криму)	21
Виконання Україною всіх вимог щодо безвізу	14
Розблокування Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом	8
Збереження міжнародної підтримки України та коаліції проти Росії	7
Жорстка позиція України щодо неприйняття російського варіанту виконання Мінських домовленостей	4
Зближення та інтенсифікація роботи з НАТО	4
Продовження співпраці з МВФ	4
Наближення до енергетичної незалежності України	3
Успішний виступ українських паралімпійців на Паралімпіаді в Ріо	3
Звільнення окремих політв'язнів та полонених	3
Інше <ul style="list-style-type: none"> • Рішення про повернення Україні «скіфського» золота – 2 Збереження стратегічних відносин з Польщею; перемога Джамали на пісенному конкурсі «Євробачення»; формування позитивного іміджу України на міжнародній арені — по 1 згадці	5

5. Що, на Вашу думку, можна вважати головними поразками України в 2015 році у внутрішній та зовнішній політиці?

У внутрішній політиці

	Кількість згадок
Недостатній прогрес у боротьбі з корупцією; його відсутність, або навіть регрес	23
Недостатній темп відновлення економіки; повільний хід економічних реформ; наднизький життєвий рівень великої частини населення	13
Втрата довіри до влади; зростання рейтингу популістських та реакційних сил	13
Згортання реформи правоохоронних структур; зростання рівня злочинності	12
Відсутність результатів вирішення конфлікту на Донбасі та деокупації Криму	10
Відсутність результатів реформи прокуратури, конфлікти між Генпрокуратурою та НАБУ	8
Загалом повільний темп реформ, саботування	8
Різке здорожчання тарифів на комунальні послуги	7
«Банкопад» і націоналізація «Приватбанку»	5
Відсутність прогресу (або незначний прогрес) у резонансних кримінальних справах: розстріл Майдану, убивство П. Шеремета; пожежі у домі профспілок в Одесі	5
Неадекватна комунікація влади з населенням, відсутність результатів роботи Мінінформації	4
«Недоцентралізація» або неправильний характер децентралізації	4
Погіршення якості державного управління та державної служби	4
Збереження олігархату	4
«Онищенкогейт» і скандали навколо «Панамських» документів	4
Відсутність результатів судової реформи	3
Інше Наслідки е-декларування, збурення суспільства – 2 Погіршення екології – 2 Низька ефективність роботи парламенту – 2 Збереження мораторію на продаж с/г земель – 2 Відсутність виборчої реформи – 2 Провал закону про «спец конфіскацію»; переслідування критиків оточення Порошенка; масова еміграція; відставка Саакашвілі; відсутність альтернативи чинній владі; відтік реформаторів; спосіб ухвалення бюджету; система субсидій; відсутність ротації складу ЦВК – по 1 згадці	19

У зовнішній політиці

	Кількість згадок
Ненадання Україні безвізового режиму з ЄС	30
Перемога Д. Трампа на виборах Президента США та ставка українських політиків на перемогу Г. Клінтон	18
Безперспективність Мінських домовленостей, відсутність прогресу щодо врегулювання конфлікту на Донбасу, заклики Заходу до одночасного виконання безпекових та політичних положень Мінських домовленостей	17
Негативний результат референдуму щодо Асоціації «Україна–ЄС» в Нідерландах, внаслідок чого відбулось «вихолощення» Угоди про Асоціацію	13
Втрата довіри до української влади з боку західних партнерів, неефективна робота української дипломатії щодо обстоювання українських інтересів	13
Погіршення відносин з Польщею, а також з Грузією та Молдовою	8
Неможливість звільнення полонених та політв'язнів, які утримуються Росією	3
Інше <ul style="list-style-type: none">• Лицемірність політики Заходу, недостатня підтримка України – 2• Неповне виконання Угоди про Асоціацію з ЄС – 2• Погіршення міжнародного контексту та геополітичної ситуації – 2 Відсутність аналогу «плана Маршалла» для України; збереження дипвідносин з Росією, накопичення зовнішніх боргів; програш в інформаційній війні проти Росії; відсутність роз'яснення узгоджень кредитної співпраці із окремими фінансовими донорами, насамперед МВФ; небажання задекларувати як мету вступ до НАТО – по 1 згадці	11

4. Кого Ви вважаєте найуспішнішим політиком року?

	Кількість згадок
Володимир Гройсман	20
Юлія Тимошенко	17
Петро Порошенко	16
Міхеїл Саакашвілі	7
Вадим Рабінович	5
Такого немає / не можу назвати	4
Андрій Парубій	3
Єгор Соболев	3
Інші <ul style="list-style-type: none">• Іванна Климпуш-Цинцадзе — 2• Віталій Кличко — 2	36

<ul style="list-style-type: none"> • Дональд Трамп — 2 • Надія Савченко — 2 • Юрій Луценко - 2 • Олег Ляшко — 2 • Арсеній Яценюк — 2 • Андрій Журжій — 2 <p>Ігор Попов; Євген Нищук; Роман Безсмертний; Уляна Супрун; Павло Петренко; Ігор Кононенко; Олександр Турчинов; Вікторія Войцицька; Руслан Демчак; Юрій Бойко; Джастін Трюдо; Остап Семерак; Арсен Аваков; Володимир Омелян; Павло Клімкін; Мустафа Джемільов; Борис Тарасюк; Ангела Меркель; Максим Нефьодов; Олександр Данилюк — по 1 згадці</p>	
--	--

5. Кого Ви вважаєте найменш успішним політиком року?

	Кількість згадок
Надія Савченко	22
Петро Порошенко	16
Арсеній Яценюк	14
Андрій Садовий	9
Юлія Тимошенко	8
Міхеїл Саакашвілі	8
Арсен Аваков	6
Сергій Лещенко	4
Олег Ляшко	3
Юрій Луценко	3
Інші <ul style="list-style-type: none"> • Гіллари Клінтон — 2 • Вячеслав Кириленко — 2 <p>Олександр Єфремов; Павло Клімкін; Олександр Онищенко; Ігор Коломойський; Олександра Кужель; Володимир Парасюк; Дмитро Ярош; Анатолій Гриценко; Ігор Кононенко; Андрій Парубій; Володимир Гройсман; Олег Тягнибок; Юрій Бойко; Павло Розенко; Юрій Стець — по 1 згадці</p>	19

Як Ви оцінюєте наступні складові соціального життя України? (середній бал за 10 бальною шкалою, де 1 – дуже низький рівень; 10 – дуже високий рівень)

	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік
6. Економічну ситуацію в Україні	3,1	2,7	2,6	2,6	3,6
7. Рівень демократії в Україні	3,2	3,2	6,1	6,0	5,8
8. Стан свободи слова в Україні	4,0	4,9	6,8	6,7	6,5
9. Стан свободи підприємництва в Україні	3,1	3,0	4,0	4,1	4,6
10. Рівень дотримання законності в Україні	2,1	2,2	3,1	3,3	3,4
11. Рівень корупції в Україні ¹	-//-	-//-	-//-	8,0	7,8
12. Рівень прогнозованості розвитку держави на наступний рік	4,0	2,5	4,0	4,2	4,3

13. Які тенденції та події Ви прогнозуєте у внутрішній політиці України у 2017 році?

	Кількість згадок
Спроби створити умови для позачергових виборів до парламенту	13
Зростання популізму в політиці	11
Посилення соціальної напруги	10
Незначне економічне зростання	8
Загострення політичної конкуренції	8
Продовження позиційних воєнних дій на Донбасі	7
Розхитування політичної ситуації опозиційними силами	6
Посилення інфляції	5
Подальше падіння курсу гривні	5
Продовження реформаторських зусиль влади	5
Поява нових політичних сил	5
Падіння довіри до влади	5
Загострення політичної кризи	4
Проведення позачергових виборів до парламенту	4
Суперечливий і непослідовний характер реформ	4
Посилення авторитарних тенденцій з боку президента і його оточення	4
Зубожіння населення	4
Відкриття окремих корупційних справ проти посадовців	4
Спроби підвищити соціальні стандарти	4
Економічна стагнація	3
Спроби імплементувати Мінські угоди	3
Погіршення становища малого і середнього бізнесу	3
Реформування правоохоронних органів	2
Зростання протиріч всередині суспільства	2
Провокації з боку Росії	2
Спроби правлячих сил монополізувати інформаційне поле	2
Загострення конфліктів у процесі судової реформи	2
Посилення суспільного запиту на нові політичні сили	2
Розгортання масових протестних акцій	2
Покращення якості публічних послуг	2

¹ В опитуваннях 2012 – 2014 років це питання не ставилось

14. Які тенденції та події Ви прогнозуєте у зовнішній політиці України у 2017 році?

	Кількість згадок
Отримання безвізового режиму з ЄС	14
Ускладнення міжнародної позиції України внаслідок зміни влади в низці західних країн	12
Скасування або пом'якшення санкцій проти Росії	11
Зниження уваги Заходу до України	9
Посилення тиску на Україну з метою реалізації Мінських угод	8
Продовження агресії Росії проти України	7
Боротьба Україна за продовження санкцій	7
Намагання знайти новий формат відносин із США	6
Погіршення відносин з ЄС і його країнами-членами	6
Безрезультатність переговорів щодо врегулювання конфлікту на Донбасі	5
Остаточна ратифікація Угоди про Асоціацію з ЄС	4
Перехід співпраці з західними партнерами у прагматичну площину	4
Відкладення безвізового режиму з ЄС	4
Зволікання з остаточною ратифікацією Угоди про Асоціацію з ЄС	3
Зниження рівня зовнішньої фінансової допомоги Україні	3
Загострення конфлікту з Росією	3
Зростання непередбачуваності міжнародних відносин	3
Брак прогресу в процесі євроінтеграції	3
Продовження торгів щодо виконання положень Мінських угод	3
Зниження довіри до України з боку Заходу	2
Погіршення відносин із США	2
Перегляд Мінських угод	2

15. Які проблеми в країні треба вирішувати в першу чергу?

	Кількість згадок
Боротьба з корупцією	26
Судова реформа	21
Модернізація економіки	13
Реформа сектору безпеки і оборони	11
Податкова реформа	11
Розв'язання конфлікту на Донбасі	8
Створення привабливого інвестиційного клімату	7
Децентралізація	7
Створення сприятливих умов для розвитку бізнесу	7
Виборча реформа	5
Реформа державної служби	5
Стабілізація фінансового сектору	5
Реформа правоохоронних органів	5
Посилення тиску громадян на владу	4
Підвищення соціальних стандартів	4
Деолігархізація	3
Боротьба з монополіями	3
Дерегуляція	3
Посилення гарантій виконання законів	2
Пошук шляхів повернення Криму	2
Освітня реформа	2
Продовження люстрації	2
Патріотичне виховання населення	2
Медична реформа	2
Зміцнення курсу гривні	2
Реалізація інфраструктурних проектів	2

Рід занять:

	Кількість відповідей
1 — експерт, аналітик, науковець	41
2 — громадський діяч	6
3 — журналіст	6
Інше: політтехнолог — 1 держслужбовець — 1	2

Список опитаних експертів

1. Ануфрієв Юрій
2. Бахтєєв Борис
3. Бетлій Олександра
4. Бураковський Ігор
5. Бурковський Петро
6. Барікова Анна
7. Вергелес Таня
8. Волосевич Інна
9. Гайдай Дарія
10. Гарань Олексій
11. Головенко Роман
12. Гонюкова Лілія
13. Горбань Юрій
14. Дворовий Максим
15. Довгич Віталій
16. Камчатний Михайло
17. Канєвський Гліб
18. Карелін Сергій
19. Касьянов Георгій
20. Кермач Руслан
21. Кисельов Сергій
22. Кобелянська Лариса
23. Коліушко Віктор
24. Конончук Світлана
25. Костенко Наталія
26. Крупник Андрій
27. Кузяків Оксана
28. Курінний Олексій
29. Линник Наталія
30. Логацький Віктор
31. Марциновський Анатолій
32. Міщенко Михайло
33. Мовчан Ярослав
34. Мостіпака Олександр
35. Паливода Любов
36. Палій Олександр
37. Пономаренко Володимир
38. Постернак Олег
39. Резнік Олександр
40. Репко Марія
41. Рибаченко Віктор
42. Руда Тетяна
43. Сапелкін Юрій
44. Сіденко Володимир
45. Скокова Людмила
46. Смакота Вікторія
47. Стегній Олександр
48. Тимощук Віктор
49. Федоренко Костянтин
50. Федуняк Сергій
51. Фесенко Володимир
52. Чабанна Маргарита
53. Шелест Ганна
54. Юрчишин Ярослав
55. Якимчук Дмитро